

Terapia logopedyczna w szkole

Logopedia – nauka zajmująca się kształtowaniem prawidłowej wymowy. Terapia logopedyczna (logoterapia) obejmuje swoim zasięgiem całość specyficznych, zamierzonych oddziaływań ukierunkowanych na usunięcie wszelkich zakłóceń procesu porozumiewania, od prostych wad wymowy do niemożności mówienia włącznie.

Cele główne:

1. Kształcenie, rozwijanie i doskonalenie umiejętności komunikowania się z otoczeniem.
2. Stymulacja rozwoju językowego uczniów z uwzględnieniem wszystkich aspektów mowy (wymowa, słownictwo, strona gramatyczna i stylistyczna).

Cele terapii logopedycznej:

1. Kształcenie i rozwijanie umiejętności odbioru i rozumienia nadawanych informacji:
 - ✓ słuchanie i adekwatne reagowanie na proste polecenia
 - ✓ rozpoznawanie nazw czynności, przedmiotów w najbliższym otoczeniu
 - ✓ rozumienie gestu, dotyku, mimiki, znaczenia wprowadzanych symboli (piktogramów, zdjęć)
 - ✓ słuchanie krótkich wierszy, rymowanek, opowiadań nadawanych przez logopedę.
2. Rozwijanie umiejętności przekazywania informacji drogą werbalną
 - ✓ nauka naśladowania układu ust podczas artykulacji samogłosek
 - ✓ naśladowanie artykulacji „widocznych” spółgłosek, łatwych pod względem wymowy, tworzenie prostych sylab, niosących określone znaczenie: am, da – da, ma – ma, ta – ta, ba – ba, daj, la – la, e – e
 - ✓ ćwiczenia ortofoniczne – naśladowanie odgłosów zwierząt, przyrody.
3. Rozszerzanie biernego i czynnego słownictwa uczniów
 - ✓ nazywanie przedmiotów w najbliższym otoczeniu i ich desygnatów na obrazie
 - ✓ nazywanie czynności i stanów w naturalnych sytuacjach i przedstawionych na obrazie
 - ✓ tworzenie słownika na użytek dziecka, pomocnego w procesie komunikowania się
 - ✓ formułowanie prostych zdań, pytań
 - ✓ kształcenie umiejętności tworzenia krótkich i dłuższych wypowiedzi na podstawie przeżyć, obserwacji, ilustracji
 - ✓ nauka prostych piosenek, rymowanek, wierszy.
4. Ćwiczenia usprawniające narządy mowy
 - ✓ masaż twarzy i narządów mowy (policzków, przełyku, warg i języka)
 - ✓ wspomagane ćwiczenia artykulacyjne

- ✓ nauka samodzielnego wykonywania ćwiczeń artykulacyjnych (usprawnianie warg, języka, żuchwy).
- 5. Ćwiczenia oddechowe i głosowe
 - ✓ nauka oddychania przez nos (wykształcenie nawyku zamykania ust, trening mięśnia okrężnego warg, kontrola ślinotoku)
 - ✓ wydłużanie fazy wydechu
 - ✓ nauka oddychania torem brzuszno – przeponowym
 - ✓ ćwiczenia fonacyjne.
- 6. Wywoływanie prawidłowej wymowy głosek.
- 7. Utrwalanie poznanych głosek:
 - ✓ w izolacji
 - ✓ w sylabach
 - ✓ w wyrazach (w nagłosie, w śródgłosie i wygłosie wyrazu, w grupach spółgłoskowych)
 - ✓ w wyrażeniach dwuwyrzowych
 - ✓ w zdaniach.
- 8. Usprawnianie myślenia słowno – pojęciowego i przyczynowo – skutkowego (odgadywanie i wymyślanie zagadek, opisywanie przedmiotu lub postaci, układanie i opowiadanie historyjek obrazkowych).
- 9. Utrwalenie rozumienia i właściwego stosowania przyimków i wyrażeń przyimkowych.
- 10. Doskonalenie wypowiedzi pod kątem stosowania poprawnych konstrukcji gramatycznych, fleksyjnych
 - ✓ wzbogacanie słownictwa o różne części mowy (przymiotniki, przysłówki, spójniki)
 - ✓ ćwiczenia w tworzeniu liczby mnogiej rzeczowników
 - ✓ rozwijanie umiejętności wypowiadania się w czasie teraźniejszym, przyszłym i przeszłym
 - ✓ stosowanie prawidłowej odmiany czasowników przez osoby
 - ✓ stosowanie prawidłowej odmiany rzeczowników i przymiotników przez przypadki i rodzaje.
- 11. Ćwiczenia słuchu fonematycznego, analizy i syntezy słuchowej, pamięci słuchowej:
 - ✓ różnicowanie głosek opozycyjnych (szumiące – ciszące – syczące; dźwięczne – bezdźwięczne, twarde – miękkie)
 - ✓ kształcenie reakcji słuchowej na określoną głoskę,
- 12. Wdrażanie do autokontroli podczas mówienia.
- 13. Usprawnianie funkcji związanych z kształtowaniem i rozwijaniem mowy (ćwiczenia koncentracji uwagi, spostrzegawczości, koordynacji ruchowo – słuchowej, orientacji w schemacie własnego ciała, usprawnianie małej motoryki i grafomotoryki).

Kolejność postępowania logopedycznego:

- ✓ usprawnianie narządów artykulacyjnych;
- ✓ kształtowanie słuchu fonemowego i uwagi słuchowej;
- ✓ artykułowanie głosek w izolacji (wywołanie/korygowanie);
- ✓ artykułowanie głoski w połączeniu z zapisem literowym;
- ✓ automatyzowanie głoski;
- ✓ wymowę głoski w sylabie (otwartej);
- ✓ wymowę głoski w wyrazach;
- ✓ wymowę głoski w wyrażeniach i krótkich wypowiedziach;
- ✓ poprawną wymowę głoski w mowie spontanicznej.

Metody wykorzystywane w terapii logopedycznej

Metody samoistne:

- ✓ metoda usprawniania narządów mowy
- ✓ metoda słuchowa – uwrażliwianie dziecka na dźwięki otoczenia, ćwiczenia słuchu fonematycznego (rozdzielanie głosek opozycyjnych, głosek wadliwie i prawidłowo realizowanych)
- ✓ metoda wyjaśniania – słowna instrukcja prawidłowego ułożenia narządów mowy
- ✓ metoda wzrokowa – naśladowanie przez dziecko układu artykulacyjnego demonstrowanego przez logopedę
- ✓ metoda czuciowa – metoda kontroli dotyku i czucia skórno
- ✓ metoda naturalna – naśladowanie naturalnych odgłosów, szmerów
- ✓ metoda integracji sensorycznej – wykorzystywanie jednocześnie pracy wszystkich analizatorów w celu wywołania i utrwalenia prawidłowej głoski (wzmocnienie sposobu i miejsca artykulacji) symbolem, rysunkiem

Metody przekształcające:

- ✓ metoda substytucyjna (przekształcanie dźwięku pomocniczego, realizowanego prawidłowo w oczekiwany dźwięk)

Metody niesamoistne:

- ✓ metoda uczulania – uwrażliwianie miejsc artykulacji za pomocą szpatułki
- ✓ metoda mechaniczna – uzyskiwanie prawidłowego ułożenia narządów mowy z wykorzystaniem szpatulek, sond logopedycznych

Metoda ortofoniczno-muzyczna - kształtowanie prawidłowej wymowy głosek wszystkich trzech szeregów (syczących, ciszących i szumiących), usprawnianie aparatu głosowego oraz poprawności gramatycznej i stylistycznej w oparciu o odpowiednio dobrane piosenki z tekstami ortofonicznymi.

Elementy metody dobrego startu - ćwiczenia ruchowo – słuchowe do piosenek, rytmizacja słów i zdań z wykorzystaniem instrumentów muzycznych, wystukiwanie rytmu, wyklaskiwania.

Stosowanie alternatywnych sposobów komunikowania się - zdjęcia, piktogramy

Środki dydaktyczne:

- ✓ lustro
- ✓ obrazki, piktogramy, ilustracje, karty pracy
- ✓ piosenki, wiersze, rymowanki, wyliczanki, krzyżówki
- ✓ nagrania dźwięków otoczenia
- ✓ płyty multimedialne z programami logopedycznymi
- ✓ przybory i materiały plastyczne.

ETAPY TERAPII ZABURZEŃ ARTYKULACJI

I ETAP – PRZYGOTOWAWCZY (przygotowanie do właściwej pracy logopedycznej)

- Ćwiczenia: usprawniające narządy artykulacyjne, oddechowe, rytmizujące, słuchowe.

Powyższe ćwiczenia przeprowadza się w formie zabaw mających na celu usprawnienie narządów: słuchu i mowy. Ponadto ćwiczenia te wprowadza się również w działania profilaktyki logopedycznej.

II ETAP – WŁAŚCIWA PRACA LOGOPEDYCZNA

- Wywołanie w izolacji prawidłowej głoski:
 - pokazanie dziecku właściwy danej głosce układ artykulacyjny (uświadomienie odczucia kinestetycznego)
 - odtworzenie przez dziecko obserwowanego układu artykulacyjnego
 - samodzielna próba wypowiedzenia głoski.

III ETAP – UTRWALANIE WYWOŁANEGO DŹWIĘKU (stabilizacja dźwięku w mowie kontrolowanej)

- Utrwalanie prawidłowej artykulacji w izolacji, w sylabach i w wyrazach we wszystkich możliwych pozycjach (w nagłosie, śródgłosie i w wygłosie) i sąsiedztwach fonetycznych.
- Ćwiczenia wykorzystujące wywołaną głoskę w zdaniach, krótkich tekstach i różnorodnym materiale językowym.

IV ETAP – AUTOMATYZACJA WYWOŁANEGO DŹWIĘKU (realizowanie dźwięku w mowie spontanicznej - wypracowanie umiejętności autokontroli i autokorekcji)

- Zachęcanie dziecka do:
 - opowiadania ilustracji w książkach,
 - relacjonowania ważnych dla niego wydarzeń,
 - recytowania opanowanych pamięciowo wierszyków, wyliczanek, rymowanek z daną głoską,
 - rozwiązywania zagadek i krzyżówek

Opracowanie:
Joanna Kozłowska, Logopeda
Szkoła Podstawowa nr 84 w Warszawie